

doc. Ing. Alžbeta Kucharčíková, PhD.
Katedra makro a mikroekonomiky
Fakulta riadenia a informatiky
Žilinská univerzita v Žiline, SR

OPONENTSKÝ POSUDOK na dizertačnú prácu

**Názov: Migrace pracovných síl jako determinant konkurenceschopnosti
regionů České republiky**

Autor: Ing. Radka Kněžáčková

Študijný program: Hospodárska politika a správa

Študijný odbor: Regionální a veřejná ekonomie

Školiace pracovisko: Univerzita Pardubice, Fakulta ekonomicko-správní,
Ústav ekonomických věd

Aktuálnosť zvolenej témy

Celá história ľudstva je spojená s jeho migráciou a hľadaním vhodných miest na prežitie s dostatočným množstvom zdrojov obživy. Ľudia sa najskôr premiestňovali z dôvodu prežitia, neskôr sa však dôvody menili. K premiestňovaniu dochádzalo v súvislosti s vojnami a povojnovou obnovou krajín, námornými objavmi a následnou kolonizáciou novoobjavených území, atď. V súvislosti s prvou svetovou vojnou a neskoršou hospodárskou depresiou, sa charakter pohybu obyvateľstva zmenil. Hlavným dôvodom migrácie sa stali ekonomické dôvody. V dôsledku zhoršenej ekonomickej situácie v domácej krajine sa ľudia sťahovali predovšetkým za prácou do krajín s lepšou ekonomickou a sociálnou klímou. Ďalšie dôvody, ktoré sprevádzajú ekonomické záujmy, predstavuje rasová a náboženská neznášanlivosť a diskriminácia. Tieto a zároveň aj politické dôvody, predovšetkým vojna v domácej krajine, vedú aj v posledných mesiacoch k príchodu obrovského množstva utečencov do Európy. Zároveň je zrejmé a migračné teórie to potvrdzujú, že migračné toky ovplyvňujú situáciu na trhu práce hosťovskej krajiny v pozitívnom aj negatívnom slova zmysle. Preto nielen v súvislosti so vzniknutou migračnou vlnou považujem zvolenú tému dizertačnej práce za aktuálnu.

Postup riešenia problému, výsledky práce

Hlavným cieľom dizertačnej práce bolo: „analyzovať migráciu pracovných síl ako faktor konkurencieschopnosti regiónov Českej republiky, posúdiť vplyv pracovnej migrácie na regionálnu konkurencieschopnosť a v kontexte ostatných faktorov determinujúcich konkurencieschopnosť regiónov Českej republiky zhodnotiť jej význam“. K dosiahnutiu tohto cieľa bolo potrebné naplniť niekoľko čiastkových cieľov a v súlade s hlavným cieľom boli stanovené dve pracovné hypotézy.

Pri spracovaní problematiky sa doktorandka opierala o poznatky získané štúdiom širokého rozsahu odbornej domácej a zahraničnej literatúry, pri práci postupovala logicky, od všeobecného ku konkrétnemu. Využívala ďalšie všeobecné alebo špecifické metódy, ako napríklad analýza, syntéza, deskripcia, analógia, komparácia, indukcia a dedukcia, modelovanie. Z metematicko-štatistických metód doktorandka použila regresnú, faktorovú a zhlukovú analýzu, pričom aplikovala princíp systémovej dynamiky a systémového myslenia.

Prvé tri kapitoly dizertačnej práce tvoria teoretický základ pre pochopenie skúmanej problematiky. V prvej kapitole doktorandka charakterizovala migráciu, jej príčiny a ukazovatele. Následne spracovala prehľad migračných teórií. V druhej kapitole bola

venovaná pozornosť vymedzeniu podstaty regiónu a regionálneho rozvoja. Doktorandka zároveň skúmala, ako sa historicky menil pohľad na úlohu migrácie v kontexte regionálneho rozvoja. Tretia kapitola sa zaoberá makroekonomickým i mikroekonomickým vymedzením konkurencieschopnosti a postupne prechádza až na úroveň regionálnu. Ďalej doktorandka komparuje rôzne prístupy k definovaniu faktorov ovplyvňujúcich konkurencieschopnosť regiónov. V návrhovej časti potom z nich využíva prístup Martina z roku 2004.

Vo štvrtej kapitole sú s využitím údajov Českého štatistického úradu analyzované vnútorné i vonkajšie migračné toky v Českej republike. Z analýzy vyplýva, že zo zahraničia do Českej republiky prichádzajú prevažne muži starší ako 25 rokov z dôvodu hľadania práce. Čo sa týka vnútornej migrácie, ľudia v ČR preferujú sťahovanie na kratšiu vzdialenosť a najatraktívnejší kraj pre migráciu je okrem hlavného mesta Praha aj Stredočeský kraj.

V šiestej kapitole doktorandka vykonala zhlukovú analýzu, využitím ktorej porovnávala kraje z hľadiska podobnosti konkurencieschopnosti pomocou počiatočných 14 ukazovateľov, z ktorých požiadavke nakoniec vyhovovalo 8. Výsledkom bolo zoradenie českých krajov do skupiny s nadpriemerným, priemerným a podpriemerným hodnotením konkurencieschopnosti. Osobitnú skupinu tvorili dva vysoko nadpriemerné regióny a jeden kraj s najhorší hodnotením. Následne doktorandka skúmala, či sa potvrdí teória, že ľudia z regiónu s nižšou ekonomickou úrovňou sa budú sťahovať do regiónu, kde je ekonomická úroveň vyššia. Na základe analýzy migračných tokov bolo toto potvrdené, čím bola zároveň potvrdená pracovná hypotéza č 2.

Jadro dizertačnej práce predstavuje 7. kapitola, v ktorej doktorandka vypracovala návrh modelu konkurencieschopnosti regiónu Pardubického kraja, ktorý bol na základe zhlukovej analýzy zaradený medzi kraje s priemernou úrovňou konkurencieschopnosti. Pri návrhu modelu využila princíp systémovej dynamiky.

Najskôr identifikovala hlavné faktory konkurencieschopnosti regiónu, pričom sa inšpirovala prístupom Martina (2004) a rozdelila ich na tri hlavné oblasti, a to pracovné prostredie, produktivita prostredia a atraktivita lokality, ktoré sú reprezentované ukazovateľmi miera pracovnej participácie, index produktivity prostredia a index atraktivity lokality. Za základný ukazovateľ konkurencieschopnosti regiónu stanovila čistý disponibilný dôchodok.

Následne hľadala väzby a identifikovala ukazovatele, ktoré ovplyvňujú každú z troch vyššie uvedených oblastí. Vychádzala pritom z údajov, ktoré poskytuje Český štatistický úrad, resp. MPAŠV. Takto vytvorila podrobný model logických vzťahov pre každú spomínanú oblasť, čo považujem za jej kľúčovú činnosť na dizertačnej práci. Takto kvalitne spracovaný model tvorí vhodné východisko pre následnú kvantifikáciu. Škoda len, že pojem model nezaviedla aj do názvov obrázkov č. 11, 12, 13 a na s. 100 tento model označila ako diagram stavov a tokov.

V ďalšej časti doktorandka model kvantifikovala pre potreby neskoršej simulácie. Formulovala rovnice, ktoré zachytávajú vzťahy medzi ukazovateľmi z modelu. Takto kvantifikovala 164 čiastkových ukazovateľov, ktoré reprezentovali 6 „širších“ ukazovateľov pre oblasť produktivity prostredia, 5 ukazovateľov pre oblasť pracovného prostredia a 7 ukazovateľov pre oblasť atraktivity lokality. Posledná rovnica slúži pre výpočet čistého disponibilného dôchodku, ktorý doktorandka vhodne určila za základný ukazovateľ konkurencieschopnosti regiónu. Využitie boli pritom údaje z rokov 2004-2013.

Následne doktorandka simulovala vývoj ukazovateľov do roku 2024 a identifikovala ich významnosť vo vzťahu ku konkurencieschopnosti regiónu (k ukazovateľu čistý disponibilný dôchodok). Na základe toho zistila, že miera pracovnej participácie má najnižšiu váhu a najvyšší vplyv na konkurencieschopnosť má index produktivity prostredia. Zároveň sa nepotvrdil predpoklad, že migrácia má pozitívny vplyv na konkurencieschopnosť, čím bola vyvrátená pracovná hypotéza č. 1.

K spracovaniu práce mám niekoľko poznámok.

V texte mohla doktorandka viac zdôrazňovať to, čo sama robila. Niekedy nebolo jasné, čo v texte je ešte odkaz na literatúru a čo už je popis práce samotnej doktorandky na modeli, napr. na s. 58 a 63.

V texte sa vyskytli niektoré terminologické nejasnosti. Pre označovanie tej istej oblasti modelu na s. 64 použila pomenovanie pracovné prostredie, pre ktorý navrhuje ukazovateľ

miery pracovnej participácie. V texte na s. 67 a v názve na s. 79 píše o ukazovateľoch trhu práce a v názve na s. 93 sú to zasa ukazovatele zamestnanosti. Pri prvom čítaní to mátie čitateľa.

Na konci práce by som očakávala, keby praktickému využitiu výskumom zistených skutočností doktorandka venovala o niečo širší priestor.

Význam pre rozvoj vedného odboru

Doktorandka zosystemizovala poznatky z oblasti migrácie, regiónov a konkurencieschopnosti, vytvorila a odsimulovala rozsiahly model konkurencieschopnosti regiónu, k čomu identifikovala mnoho faktorov spolu s ich vzájomnými väzbami. Vysoko oceňujem práve precíznosť spracovania tejto časti práce. Správne pochopenie a nadefinovanie faktorov a ich vzájomných väzieb v modeli je totiž nevyhnutným predpokladom pre úspešnosť všetkých ostatných nasledujúcich činností, teda pre kvantifikáciu faktorov pomocou ukazovateľov a rovníc a následný výskum vplyvu týchto faktorov na vybraný ukazovateľ konkurencieschopnosti regiónu, na čistý disponibilný dôchodok, s využitím princípu systémovej dynamiky. Môžem preto konštatovať, že práca svojimi postupmi a závermi rozširuje vedecké poznanie v danom vednom odbore. Zároveň môže poslúžiť aj ako výchovný materiál pre predmety z oblasti priestorovej, či regionálnej ekonómie, regionálneho manažmentu a regionálneho rozvoja.

Formálna úprava a jazyková úroveň

Predložená dizertačná práca je po formálnej stránke veľmi pekne spracovaná a prehľadná, k čomu prispievajú použité tabuľky, obrázky a grafy. Čo sa týka obsahovej stránky, práca má jasnú logickú štruktúru.

Publikačná činnosť

Zoznam publikačnej činnosti doktorandky deklarovaný v dizertačnej práci je naozaj bohatý. Je autorkou a spoluautorkou 21 príspevkov vo vedeckých časopisoch a na vedeckých konferenciách, z ktorých 4 sú evidované v databáze WoS a jeden v databáze Scopus. To dokumentuje spôsobilosť doktorandky k tvorivej vedeckej práci.

Pri obhajobe dizertačnej práce prosím odpovedať na nasledujúce otázky:

1. S. 72 – ktoré ukazovatele neboli pre potreby práce k dispozícii v databáze ČSÚ alebo MPaSV?
2. S. 77 – ktoré boli tie dominantné odvetvia použité pre výpočet podukazovateľa miery rastu hrubej pridanej hodnoty?
3. S. 92 – vysvetlite, akú váhu majú vo Vašom modeli jednotlivé čiastkové ukazovatele, ktoré ovplyvňujú index produktivity prostredia, miery participácie a index atraktivity lokality.
4. S. 93 – vysvetlite, prečo z pôvodne definovaných 5 čiastkových ukazovateľov miery participácie zostali v modeli podľa obrázka č. 16 len 3. Kde sa „stratili“ ukazovateľ zamestnanosti a nezamestnanosti?
5. S. 96 – vysvetlite, prečo sa v modeli na obr. 19 neobjavil ukazovateľ technologickej infraštruktúry.
6. Ako by mohla vláda ČR využiť výsledky výskumu publikované vo Vašej dizertačnej práci pri koncipovaní migračnej, regionálnej politiky a politiky zamestnanosti?

Na základe preštudovania predloženej dizertačnej práce konštatujem, že cieľ, stanovený na s.47 bol splnený a prácu odporúčam k obhajobe. V prípade úspešnej obhajoby navrhujem doktorandke Ing. Radke Kněžáčkovej

udelit' akademický titul „philosophiae doctor – Ph.D.“

v študijnom programe Hospodárska politika a správa, v študijnom odbore Regionální a veřejná ekonomie.

V Žiline, dňa 17.2.2016

Oponentní posudek

Předmět posudku: Doktorská disertační práce "Migrace pracovních sil jako determinant konkurenceschopnosti regionů České republiky"

Autor práce: Ing. Radka Kněžáčková

Školitel: doc. Ing. Jolana Volejníková, Ph.D.

Posudek vypracoval: prof. Jaroslav Macháček, Národohospodářská fakulta,
Vysoká škola ekonomická v Praze

Konání obhajoby: 14.3.2016

Migrace jako faktor působící na ekonomický vývoj územních celků, což je tématika, kterou se zabývá oponovaná disertační práce, se sice dostává do popředí všeobecné pozornosti, zejména v souvislosti se silící vlnou masové mimoevropské imigrace směřující do zemí Evropské unie, nicméně z řady důvodů, které jsou v předkládané studii zmíněny a vysvětlovány, si pozornost zaslouží i nezávisle na zmíněném imigračním procesu. Analyticky pojatých prací, přinášejících poznatky, jež se přímo vztahují k tomuto problému, je bezesporu méně, než bychom očekávali vzhledem k jeho významu. Oponovaná disertační práce, s jejím předpokládaným publikačním využitím, je se zřetelem na pocítovanou potřebu rozšiřování fondu poznatků v této oblasti nesporně přínosem.

Za souhrnný cíl práce, naznačený již v jejím úvodu (str. 12), ale poněkud netypicky podrobněji vymezený až téměř v polovině studie (str.47), se považuje „...analýza migrace pracovních sil jako faktoru konkurenceschopnosti regionů České republiky.“ Takto je cíl formulován obecně, proto je specifikován šesti cíli dílčími, z nichž některé (např. rešerše literatury) jsou spíše prostředkem k naplnění hlavního cíle a součástí procesu, který k němu vede. Stanovené cíle jsou provázány dvěma vůči sobě komplementárními hypotézami, týkajícími se vztahu migrace a hospodářské vyspělosti regionu, vůči nimž se formuje obsah vlastní studie a v Závěru také, na základě získaných poznatků, odpovědi na otázky, jež tyto hypotézy zahrnují. Mezi nesporná „aktiva“ práce patří podrobná charakteristika, argumentace i vybavení údaji, pokud jde o tyto hypotézy.

Pojetí práce se vyznačuje vyvážeností, pokud jde o její teoretické, faktografické, analytické a syntetické složky. Úvodní, teoreticky zaměřené kapitoly,

se zabývají základními součástmi tematiky, kterými jsou migrace, regionální rozvoj a konkurenceschopnost. Výklad, týkající se migrace (kapitola 1), se opírá o historicky pojatý přehled přístupů k analýze tohoto fenoménu a charakteristiku některých s ním souvisejících teorií. Pro účely práce je toto teoretické pozadí vyhovující. (Bylo by možno do něho zahrnout také např. teorii segmentovaného pracovního trhu či teorii migračních systémů, pro potřeby následné analýzy to však není nezbytné.) Pro sledované téma je podstatný neoklasický axiom mobility práce, vyvolané rozdíly v její ceně a nabídce.

Autorka i v teoretickém kontextu připomíná závažnost dopadů migrace, zejména jejich selektivních forem, na zdrojový region. Posuzování migrace z tohoto hlediska je kupříkladu velmi alarmující, pokud jde o současnou masovou mimoevropskou emigraci, mířící do zemí EU. Přesídlení značné části kvalifikované síly představuje pro inkriminované zdrojové země fatální dlouhodobé postižení z hlediska jejich dalšího ekonomického vývoje. (Důsledky takto formované migrace, byť ve zcela odlišném měřítku, ilustruje např. také „brain drain“ z ČR do Německa, reprezentovaný mimo jiné nábořem lékařů, organizovaným německou stranou.)

V části zabývající se regionálním rozvojem autorka usiluje o objasnění klíčových teoretických prvků a možných metodologických postupů, podstatných pro jeho hodnocení. Diskutuje se zde rovněž typologie regionů a problém efektivní alokace pracovních sil. Jak v oponované práci, tak i obecně je však obtížné dospět k uspokojivému vymezení pojmové kategorie, kterou představuje „konkurenceschopnost“.

Autorka uvádí odkazy na řadu charakteristik a definic v četných zdrojích a od různých autorů. Vesměs je tento pojem – obsahově i analyticky – téměř totožný s představou ekonomické výkonnosti či úrovně (vyspělosti) územních celků. Faktory konkurenceschopnosti se shodují s tím, co obecně přispívá ke kvalitě hospodářského prostředí a ekonomické efektivnosti. Indikátory konkurenceschopnosti vypovídají především o výkonnosti ekonomiky.

Odvozujeme-li podstatu tohoto pojmu od klasických (neoklasických) postulátů, představuje konkurenceschopnost (větší, menší, nulová, absolutní) způsobilost hospodářských subjektů pokrýt díl specifické poptávky svou nabídkou nebo její částí v podmínkách tržní konkurence. V rozměru regionů však nelze analogii vůči tomuto vztahu předpokládat. Region sice možno chápat jako svého druhu systém, avšak od typických systémů, vyskytujících se v hospodářské praxi se liší nejen pokud jde o

samotný výskyt vazeb mezi prvky, jejich intenzitu a povahu, ale i s ohledem na další vlastnosti. Četné prvky v takovémto systému se vyznačují značnou autonomií, někdy až absolutní a nemusí ve svém chování respektovat jeho kriteriální funkce. Stupeň ovládnutí podobného systému je relativně nízký. Znaky úrovně ekonomické vyspělosti nemusí odpovídat „konkurenceschopnosti“ určitého odvětví lokalizovaného v regionu. (Lze si například představit vysokou konkurenceschopnost firmy v regionu s nízkou úrovní mezd.)

Z tohoto poněkud spleteného kontextu volí autorka odůvodněné východisko, když svůj koncept opírá o výkonnost firem lokalizovaných v daném územním celku, podpořenou příznivým a produktivitu stimulujícím prostředím (str. 30). Části orientované na teoretickou argumentaci jsou koncipovány tak, aby podporovaly následnou analýzu. Několik tezí a tvrzení, které mohou být diskutní, nemají pro tuto analýzu meritorní význam. Jde kupříkladu o následující:

- Růst životní úrovně není podmíněn jen expanzí průmyslu (str. 10, 2 odst. Sh.)
- Silná emigrační vlna nevzniká pouze v Afrických zemích (str. 11, 2 odst. Sh.)
- V České republice nepředstavuje migrace (míněna patrně migrace vnější – mezinárodní, str. 11, 1 odst. zd.) nový jev ani v její mezinárodní formě (imigranti z balkánských zemí v 90tých letech, imigranti z Ukrajiny, Vietnamu atd.)

Analytická část studie, využívající empirické zdroje, začíná charakteristikou zvolených metodologických postupů. Možno konstatovat, že tyto postupy jsou adekvátní sledovanému analytickému záměru. Autorka dále v této části zpracovává relevantní údaje, které dosazuje do vlastního modelu konkurenceschopnosti regionu. Jako územní jednotky používá velikostní kategorii NUTS III (kraje), což je s ohledem na dostupnost potřebných údajů pochopitelné. (Pokud by byly k dispozici příslušné údaje i pro menší územní celky, např. v rozměru bývalých okresů či účelově vymezených regionů, pozice migrace jako faktoru ovlivňujícího hospodářský vývoj by patrně byla podstatně významnější.)

Vazby mezi součástmi modelu jsou identifikovány a znázorněny v sofistikovaně zpracovaných grafech 11, 12 a 13 (str. 66, 69 a 71), které svědčí o zdařilé snaze autorky proniknout do hlubších rovin sledovaných vztahů, což je ostatně příznačné pro celou práci. Výběr používaných indikátorů se opírá o poznatky čerpané ze zdrojů,

na něž autorka odkazuje již v předchozích částech. Vcelku rozsáhlý úsek (str. 73 – 90), je věnován kvantifikaci vztahů mezi sledovanými indikátory.

Při aplikaci širšího okruhu indikátorů, což je případ analýzy v hodnocené studii, nemusí být interpretace některých z nich vždy jednoznačná. (Např.: O čem svědčí objem výdajů na obnovu a modernizaci silniční sítě – vysoké výdaje mohou znamenat výchozí žalostný stav, zatímco výdaje nulové stav optimální (?) – nebo jak interpretovat poměr mezi četností firem s méně a firem s více než 250ti zaměstnanci?)

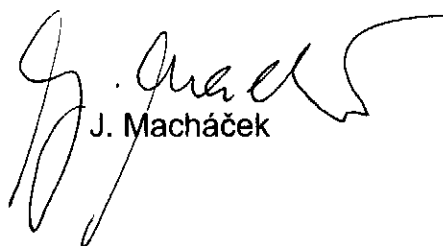
Výběr zdrojů pro sledovanou tematickou oblast je v práci dostatečně reprezentativní, využití těchto zdrojů účelné. Analytická a faktografická složka studie, včetně její retrospektivní roviny, jsou vyvážené. Po stylistické a formální stránce má práce velmi dobrou úroveň, má všechny náležitosti vyžadované pro tento typ studií. Pokud jde o rozpravu v rámci obhajoby, navrhuji zaměřit pozornost mimo jiné na srovnání migrace a dojížděky za prací z hlediska regionální ekonomické vyspělosti.

Možno konstatovat, že hodnocená práce je pro odbornou komunitu, působící v dané věcné oblasti, obohacující. Může být však zdrojem poznání a inspirace také pro další součásti odborné veřejnosti, zainteresované na vývoji metodologických prostředků využitelných pro zkoumání vlivu migrace na vývoj regionů. Nepochybně bude publikačně využita, ať již jako celek nebo při rozdělení na tematické části.

Z á v ě r p o s u d k u :

Hodnocená disertační práce svědčí o značném zájmu autorky o danou tematiku, o velkém objemu kvalitní práce, která byla v souvislosti se zkoumáním problematiky z její strany vynaložena, stejně jako o jejích schopnostech soustředit a zpracovat rozsáhlé podkladové materiály, analyticky a interpretačně je využít i postihovat příčinné souvislosti mezi zkoumanými jevy. Disertantka prokázala významné tvůrčí schopnosti. Studie splňuje požadavky kladené na disertační práci. Doporučuji ji k obhajobě před příslušnou komisí a v případě úspěšné ústní obhajoby navrhuji udělení titulu Ph.D.

V Praze, 28. 2. 2016

J. Macháček

Hodnocení oponenta disertační práce

Název práce: Migrace pracovních sil jako determinant konkurenceschopnosti regionů České republiky

Autor práce: Ing. Radka Kněžáčková

Cílem předložené disertační práce bylo vyhodnotit dvě hypotézy vztahující se k vazbě mezi migrací a regionálním vývojem. První z hypotéz se týkala vztahu migrace a míry participace na trhu práce daného regionu a druhá směřovala k širší souvislosti mezi migrací a konkurenceschopností regionu.

Práce je neformálně členěna na teoretickou a praktickou část. V teoretické části autorka předkládá analýzu klíčových pojmů, především region a konkurenceschopnost, které potřebuje pro pozdější empirickou analýzu. V praktické části, kam řadím kapitoly 5, 6 a 7, autorka konstruuje model konkurenceschopnosti regionu s využitím nástrojů systémové dynamiky, který následně kalibruje dle aktuálních dat a model využívá pro simulace, které jí umožňují vyhodnotit formulované hypotézy.

Téma práce považuji jednoznačně za aktuální, oceňuji relativně netypický přístup k analýze problému, který se opírá o model systémové dynamiky. Teoretickou část práce považuji s drobnými výjimkami za kvalitně podloženou. Diskuze odborných prací, kterou autorka prezentuje, je téměř vždy relevantní.

K teoretické části mám pouze formální výhradu, která se týká opomenutí řádné citace ve druhém odstavci na straně 17. To, že autorka cituje, vypadl pouze rok, je zřejmé, nejedná se tedy o vážné pochybení.

Podstatné výhrady mám k praktické části práce. Nejprve k pojmům. Domnívám se, že pro vymezení pojmů je vhodné využívat skutečně původní materiály. Nerozumím tomu, proč autorka vymezuje pojem HDP na základě jiného materiálu, než jsou prameny Českého statistického úřadu, v tomto případě konkrétně *Evropský systém účtu ESA2010*. Nemohlo by se jí potom stát, že z vymezení pojmu HDP vypadnou dvě poměrně klíčové vlastnosti, a to, že se jedná o konečnou produkci, která je navíc vztažena vždy ke zvolenému časovému intervalu. Absence tokové podstaty produktových či důchodových veličin národních účtů pak vedla k tomu, že autorka bez výhrady převzala tvrzení, že „Čistý disponibilní důchod .... lépe tak charakterizuje úroveň materiální bohatství ...“ (str. 63). Jistě že důchod souvisí s tvorbou bohatství, ale v žádném případě nelze čistý disponibilní důchod, jakožto tokovou veličinu, chápat jako veličinu, která vyjadřuje bohatství, tedy stavovou veličinu.

Při aproximaci konkurenceschopnosti regionu čistým disponibilním důchodem na str. 63 – 64 mi chybí vliv externího prostředí ve smyslu cyklických vlivů makroekonomiky na vývoj regionu. Myslím, že toto ve značné míře i zkresluje výsledek později uvedených simulací. Vzhledem k tomu, že lze předpokládat, že by byl tento cyklický efekt při srovnání jednotlivých regionů asymetrický, myslím, že měl být do modelu zahrnut.

Autorka má problémy s vymezením ukazatelů na trhu práce. Na str. 67 označuje populaci ve věku 15 – 64 let jako *hlavní* pracovní sílu. Nic takového neexistuje. Pracovní síla se definuje buď tímto věkovým intervalem, nebo osobami ve věku 15 let a výše. Tuto možnost autorka nijak nezvažuje.

Rovněž na str. 67 autorka zmiňuje obecně platné závěry ohledně vztahu mezi výší podpor v nezaměstnanosti a motivací hledat si práci. Přiznám se, že obecně platných závěrů v ekonomii příliš neznám. Určitě bylo vhodné takové tvrzení podložit odkazy na příslušné odborné práce.

Velkým problémem celého modelu je vymezení pojmu participace. Mírou participace či ekonomické aktivity se standardně rozumí vztah mezi počtem zaměstnaných a nezaměstnaných na jedné straně a populací v pracovním věku na straně druhé. Autorka z ne zcela jasných důvodů vymezila míru participace jako podíl zaměstnaných a populace v pracovním věku. V diagramu, který zachycuje toky ovlivňující ve finále právě míru participace (Obrázek 12), pak dochází k mylnému vnímání toho, co ovlivňuje míru participace a postrádá některé s tím související důležité toky. Měl by zde být přímý pozitivní vliv populace v pracovním věku na zaměstnané a nezaměstnané v tom smyslu, že ekonomický vývoj může obecně začít motivovat některé z těch, kteří se trhu práce neúčastnili, k práci či alespoň k aktivnímu hledání práce, tedy k růstu míry participace. V diagramu se počítá pouze s novými absolventy. Toky mezi zaměstnanými a nezaměstnanými jsou pak z hlediska standardně chápané participace zcela irelevantní. Ztráta zaměstnání je tedy z hlediska participace zajímavá pouze tehdy, přejde-li daná osoba do ekonomicky neaktivních.

Nevhodné, či přinejmenším nestandardní, vymezení míry participace a následně ne zcela vhodné konstrukce tohoto bloku modelu, mohlo dle mého názoru silně ovlivnit závěry ohledně vyhodnocení první hypotézy. I kdybychom přistoupili na to, že si autorka může pojem definovat, jak chce, což by snad i z jistého pohledu šlo, je takový závěr, sám o sobě důležitý, zcela nepřenositelný mimo rámec disertační práce, protože standardní vymezení pojmu je zkrátka jiné.

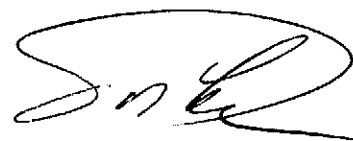
Za druhý velký nedostatek považuji absenci informací o odhadech modelů, které autorka zřejmě využila v jistých částech práce pro kalibraci výsledného modelu. Zde pouze odkazují na poznámku pod čarou na str. 73. Toto opravdu není možné považovat za věrohodnou prezentaci odhadů.

Uvedené poslední dvě výhrady považuji za zásadní. První částečně brání komunikaci výsledků odborné veřejnosti a druhá mi znemožňuje zhodnotit výsledky, které autorka prezentuje. Domnívám se však, že by autorka měla mít možnost na tyto výhrady reagovat a v případě relevantního vysvětlení práci obhájit. Z tohoto důvodu **doporučuji práci k obhajobě.**

Vedle vysvětlení výše uvedených výhrad doporučuji, aby autorka u obhajoby jasně prezentovala, co všechno, jakým způsobem a s jakými výsledky (včetně diagnostiky např. regresních modelů, o kterých se zmiňuje) vlastně odhadovala.

Druhá otázka se vztahuje k výsledku korelační analýzy, podle kterého autorka vyloučila některé ukazatele z množiny faktorů konkurenceschopnosti. Konkrétně by mě zajímala hodnota korelace mezi počtem výzkumných pracovišť a výdajů na vědu a výzkum. Překvapuje mě, že také nebyla dostatečně vysoká. Čím si toto vysvětlujete?

v Praze 11.2.2016

doc. Ing. Vít Pošta, Ph.D.

vedoucí oddělení vědy a výzkumu
Masarykův ústav vyšších studií ČVUT v Praze

VŠE v Praze